

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 lipca 2020 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu IV Wydział Karny–Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący: sędzia Hanna Bartkowiak

Protokolant: p.o. staż. Mariola Urbanowicz

przy udziale Prokuratora Prokuratury Okręgowej w Poznaniu Agnieszki Krysmann

po rozpoznaniu w dniu 21 lipca 2020 r.

sprawy **M. Z.**

oskarżonego z art. 209 § 1a kk

na skutek apelacji wniesionej przez obrońcę oskarżonego

od wyroku Sądu Rejonowego w Złotowie

z dnia 29 stycznia 2019 r., sygn. akt II K 126/19

1. Uchyla zaskarżony wyrok i na podstawie art. 17 § 1 pkt 3 kpk w zw. z art. 1 § 2 kk postępowanie karne w sprawie umarza.
2. Kosztami procesu w sprawie obciąża Skarb Państwa, za wyjątkiem kosztów obrony, które ponosi oskarżony.

Hanna Bartkowiak

UZASADNIENIE		
Formularz UK 2	Sygnatura akt	IV Ka 470/20
Załącznik dołącza się w każdym przypadku. Podać liczbę załączników:	1	
1. CZĘŚĆ WSTĘPNA		

1.1. Oznaczenie wyroku sądu pierwszej instancji

Wyrok Sądu Rejonowego w Złotowie z dnia 29 stycznia 2020 r., sygn. akt II K 126/19

1.2. Podmiot wnoszący apelację

oskarżyciel publiczny albo prokurator w sprawie o wydanie wyroku łącznego

oskarżyciel posiłkowy

oskarżyciel prywatny

obrońca

oskarżony albo skazany w sprawie o wydanie wyroku łącznego

inny

1.3. Granice zaskarżenia**1.3.1. Kierunek i zakres zaskarżenia**

na korzyść

na niekorzyść

w całości

w części

#

co do winy

#

co do kary

#

co do środka karnego lub innego rozstrzygnięcia albo ustalenia

1.3.2. Podniesione zarzuty

Zaznaczyć zarzuty wskazane przez strony w apelacji

#

art. 438 pkt 1 k.p.k. – obraza przepisów prawa materialnego w

	zakresie kwalifikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu	
#	art. 438 pkt 1a k.p.k. – obraza przepisów prawa materialnego w innym wypadku niż wskazany w art. 438 pkt 1 k.p.k., chyba że pomimo błędnej podstawy prawnej orzeczenie odpowiada prawu	
#	art. 438 pkt 2 k.p.k. – obraza przepisów postępowania, jeżeli mogła ona mieć wpływ na treść orzeczenia	
#	art. 438 pkt 3 k.p.k. – błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, jeżeli mógł on mieć wpływ na treść tego orzeczenia	
#	art. 438 pkt 4 k.p.k. – rażąca niewspółmierność kary, środka karnego, nawiązki lub niesłusznego zastosowania albo niezastosowania środka zabezpieczającego, przypadku lub innego środka	
#	art. 439 k.p.k.	
#	brak zarzutów	

1.4. Wnioski

#	uchylenie	#	zmiana
---	-----------	---	--------

2. Ustalenie faktów w związku z dowodami przeprowadzonymi przez sąd odwoławczy

2.1. Ustalenie faktów

2.1.1. Fakty uznane za udowodnione				
Lp.	Oskarżony	Fakt oraz czyn, do którego fakt się odnosi	Dowód	Numer karty
2. 1.	M. Z.	Na mocy wyroku Sądu Rejonowego w Złotowie z dnia 8 lipca 2020 r., sygn. akt III RC 10/20 pozbawiono wykonalności tytuł wykonawczy w postaci wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w Pile, IX Zamiejscowy Wydział Rodzinny i Nieletnich z siedzibą w Złotowie z dnia 22 października 2014 r. w sprawie o sygn. akt IX RC 275/14 poczynszy od dnia 18 września 2014 r.	Wyrok Sądu Rejonowego w Złotowie z dnia 8 lipca 2020 r., sygn. akt III RC 10/20	k. 155
2.1.2. Fakty uznane za nieudowodnione				
Lp.	Oskarżony	Fakt oraz czyn, do którego fakt się odnosi	Dowód	Numer karty

2.2. Ocena dowodów

2.2.1. Dowody będące podstawą ustalenia faktów

Lp. faktu z pkt 2.1.1	Dowód	Zwięźle o powodach uznania dowodu
2.1.	Wyrok Sądu Rejonowego w Złotowie z dnia 8 lipca 2020 r., sygn. akt III RC 10/20	Przedłożone do akt sprawy orzeczenie zostało wydane przez powołany do tego organ wymiaru sprawiedliwości oraz w odpowiedniej formie. Brak było podstaw do podważania wynikających z niego okoliczności. Niemniej dowód ten nie był znaczący dla rozstrzygnięcia sprawy.

2.2.2. Dowody nieuwzględnione przy ustaleniu faktów (dowody, które sąd uznał za niewiarygodne oraz niemające znaczenia dla ustalenia faktów)		
Lp. faktu z pkt 2.1.1 albo 2.1.2	Dowód	Zwięźle o powodach nieuwzględnienia dowodu

. STANOWISKO SĄDU ODWOŁAWCZEGO WOBEC ZGŁOSZONYCH ZARZUTÓW i wniosków		
Lp.	Zarzut	
3.1.	Obraza prawa materialnego, tj. art. 209 § 1a kk poprzez zastosowanie tego przepisu w sytuacji, gdy w świetle stanu faktycznego sprawy i ustalenia bezskuteczności uznania ojcostwa oskarżonego prawomocnym wyrokiem sądu, oskarżony nie może ponosić odpowiedzialności za zarzucane mu przestępstwo.	# zasadny # częściowo zasadny # niezasadny

<p>Związłe o powodach uznania zarzutu za zasadny, częściowo zasadny albo niezasadny</p>	
<p>Sąd Okręgowy, podobnie jak Sąd Rejonowy, stanął na stanowisku, że następcze wydanie prawomocnego orzeczenia sądu cywilnego orzekającego bezskuteczność uznania ojcostwa nie niweczy w żaden sposób odpowiedzialności karnej za przestępstwo z art. 209 § 1a kk. Należy tu nawiązać do powołanego już w uzasadnieniu Sądu I instancji postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2012 r., z którego wyraźnie wynika, że „wyrok unieważniający uznanie dziecka, usuwający istniejący dotychczas stosunek prawny rodzicielstwa działa ex tunc (...). Równocześnie jednak istnieją ważne racje prawne i społeczne przemawiające za tym, by uznać wyłom od zasady wstecznego działania wyroku w sprawach w zakresie skutków świadczeń na utrzymanie i wychowanie dziecka, spełnionych przez ojca w okresie przed usunięciem ojcostwa. W okresie gdy świadczenie to było spełniane z przeznaczeniem na utrzymanie i wychowanie dziecka, miało usprawiedliwioną podstawę prawną. Ustanie ojcostwa w następstwie wyroku sądowego nie ma wpływu na ocenę prawidłowości wyroku zasądzającego alimenty od ojca w okresie przed wyroku unieważniającego uznanie dziecka.” (sygn. akt III CZP 91/11, Lex nr 1126435). Rację ma obrońca, że przywołane orzeczenie odnosiło się stricte do renty alimentacyjnej uiszczanej przez ojca przed wydaniem orzeczenia unieważniającego uznanie ojcostwa dziecka. Niemniej jednak w ocenie</p>	

Sądu odwoławczego można i należy je odnosić również do przypadków takich, jaki ma miejsce w badanej sprawie, a więc nieuiszczenia alimentów za okres pomiędzy wydaniem orzeczenia sądu cywilnego stwierdzającego obowiązek uiszczania przez ojca świadczenia alimentacyjnego a następczym wydaniem wyroku unieważniającego dokonane przez tego ojca uznanie dziecka. Podobne stanowisko zajął również Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wskazując, że zaprzeczenie ojcostwa wywołuje skutki prawne ex tunc w znaczeniu stanu cywilnego uprawnionego do alimentów, a zatem dopiero od prawomocnego orzeczenia sądu w przedmiocie wykluczenia biologicznego i prawnego ojcostwa, natomiast ex nunc w zakresie obowiązków obligacyjnych. W konsekwencji, utrata przez oskarżonego statusu ojca nie pozwala na stwierdzenie jakoby zachowanie jego pozbawione było bezprawności. **Mając na względzie ochronę dobra prawnego, jaką stanowi opieka, należy wskazać, że jej znaczenie, nawet w sytuacji zerwania więzi prawnej ojcostwa, nie zostaje pozbawione ochrony prawnej.** W dalszym ciągu zachowanie skazanego z art. 209 kk charakteryzuje się bezprawnością rozumianą jako czyn zakazany przez prawo (wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 15 listopada 2019 r., sygn. akt II AKz 755/18, Legalis nr 2280107). W świetle powyżej przytoczonych rozważań niewątpliwym jest, że następcze wydanie orzeczenia sądu cywilnego stwierdzającego bezskuteczność uznania ojcostwa wcale nie oznacza, że uprzednie zachowania ojca wyczerpujące

wszystkie ustawowe znamiona przestępstwa z art. 209 § 1 a kk tracą cechę bezprawności. Związane jest to bezpośrednio z tym, że orzeczenie tego typu zupełnie inne skutki wywołuje w sferze prawa cywilnego, a inne w sferze prawa karnego. Tak więc nie miał racji obrońca podsądny podnosząc, że Sąd Rejonowy dopuścił się obrazy prawa materialnego poprzez zastosowanie art. 209 § 1a kk. Sąd I instancji był zatem nie tylko uprawniony ale wręcz zobligowany do zastosowania tego przepisu orzekając o odpowiedzialności karnej M. Z. za tego typu przestępstwo i to nawet w sytuacji kiedy w dacie orzekania istniało już prawomocne orzeczenie sądu cywilnego stwierdzające bezskuteczność czynności uznania ojcostwa dziecka - A. Z.. Konsekwencją powyższych ustaleń była również bezzasadność uwag apelującego o potrzebie zastosowania regulacji art. 5 § 2 kpk poprzez rozstrzygnięcie wątpliwości na korzyść oskarżonego (tych uwag nie potraktowano jako osobny zarzut apelacyjny). Sąd II instancji nie stwierdził by w przedmiotowej sprawie zaistniały jakiegokolwiek wątpliwości, które należałoby rozstrzygnąć na korzyść M. Z.. Sąd Rejonowy bardzo wnikliwie, wszechstronnie i fachowo przeanalizował powyższe zagadnienie prawne i należycie je rozstrzygnął. Wbrew temu co podawał obrońca, kwestia braku wpływu prawomocnego wyroku stwierdzającego bezskuteczność uznania ojcostwa na odpowiedzialność karną za czyn z art. 209 § 1a kk nie budzi w judykaturze i orzecznictwie wątpliwości. Natomiast przywołane w apelacji orzeczenia rzeczywiście stanowią odosobniony pogląd i

nie spotkały się z aprobatą Sądu Okręgowego.		
Wniosek		
Zmiana zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonego od popełnienia zarzucanego mu czynu.	# zasadny # częściowo zasadny # niezasadny	
Zwięźle o powodach uznania wniosku za zasadny, częściowo zasadny albo niezasadny.		
Brak podstaw do uwzględnienia powyższego wniosku z uwagi na całkowitą niezasadność omówionego zarzutu. Kontrola instancyjna zaskarżonego orzeczenia nie potwierdziła by w badanej sprawie doszło do obrazy przepisów prawa materialnego, która miałyby skutkować uwolnieniem oskarżonego spod odpowiedzialności karnej za zarzucany mu czyn poprzez uniewinnienie.		
Lp.	Zarzut	
3.2.	Błąd w ustaleniach faktycznych polegający na błędnej ocenie stopnia społecznej szkodliwości czynu przypisanego oskarżonemu i uznanie go za nieznaczny, podczas gdy w świetle okoliczności sprawy społeczna szkodliwość czynu była znikoma.	# zasadny # częściowo zasadny # niezasadny
Zwięźle o powodach uznania zarzutu za zasadny, częściowo zasadny albo niezasadny		

Rację miał obrońca wskazując, że stopień społecznej szkodliwości osądzanego zachowania został oceniony w sposób niewłaściwy (Sąd Rejonowy określił, że nie był on znaczny a nie, że był nieznaczny jak podano w apelacji). Nie ulega żadnej wątpliwości, że zniesienie prawnej więzi wynikającej ze stosunku ojcostwa (prawomocne orzeczenie stwierdzające bezskuteczność uznania ojcostwa) nie pozostaje bez wpływu na materialną cechę przestępstwa z art. 209 § 1a kk, którą na gruncie art. 1 § 2 kk stanowi społeczna szkodliwość czynu (tak np. postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 15 listopada 2019 r., sygn. akt II AKz 755/18). Sąd Okręgowy uznał, że przy ocenie stopnia społecznej szkodliwości czynu jakiego dopuścił się M. Z. należało większe znaczenie przypisać temu, że na podstawie prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Złotowie z dnia 19 grudnia 2019 r., sygn. akt II RC 26/19 ustalono bezskuteczność uznania ojcostwa małoletniej A. Z., dokonanego przez oskarżonego przed Kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego w Z. w dniu 29 sierpnia 2014 r. Ponadto Sąd odwoławczy miał na względzie to, że oskarżony w okresie objętym zarzutem dokonywał określonych wpłat tytułem świadczenia alimentacyjnego. Nie były one co prawda regularne i nie zawsze odpowiadały wysokości zasądzonej renty alimentacyjnej, ale świadczą one o tym, że podsądny nie ignorował zupełnie ciężącego na nim obowiązku alimentacyjnego. Mając na względzie powyższe oraz również wszystkie okoliczności wymienione przez Sąd Rejonowy w treści zaskarżonego orzeczenia w części dotyczącej określenia

<p>stopnia społecznej szkodliwości czynu Sąd Okręgowy uznał, że czyn zabroniony jakiego dokonał M. Z. charakteryzował się znikomą społeczną szkodliwością czynu. Znamiennym jest przy tym, że ocena zachowania podsądnego z uwzględnieniem orzeczenia sądu cywilnego stwierdzającego bezskuteczność uznania ojcostwa nie może być tak negatywna jak w przypadku gdyby wyrok tego typu nie istniał, a podsądnego łączyłyby z dzieckiem więzy biologiczne. Zdaniem Sądu odwoławczego oskarżony nie wymagał zatem zastosowania żadnej represji karnej.</p>		
<p>Wniosek</p>		
<p>O umorzenie postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 3 kpk</p>	<p># zasadny # częściowo zasadny # niezasadny</p>	
<p>Zwięźle o powodach uznania wniosku za zasadny, częściowo zasadny albo niezasadny.</p>		
<p>Z uwagi na stwierdzenie w wyniku kontroli instancyjnej, że czyn zabroniony, którego dopuścił się M. Z. charakteryzował się niższym stopniem społecznej szkodliwości niż ustalił to Sąd Rejonowy, na poziomie znikomym, niezbędna okazała się ingerencja w treść zaskarżonego orzeczenia. Z uwagi na przyjęcie odmiennych ustaleń faktycznych w tym zakresie Sąd Okręgowy orzekł o uchyleniu zaskarżonego wyroku i na podstawie art. 17 § 1 pkt 3 kpk w zw. z art. 1 § 2 kk postępowanie karne w sprawie umorzył. Rozstrzygnięcie Sąd II instancji było więc praktycznie zgodne z</p>		

alternatywnym żądaniem zawartym w apelacji. Konieczne jednak było wpierw uchylenie zaskarżonego orzeczenia, a następnie umorzenie postępowania karnego z uwagi na zaistnienie jednej z negatywnych przesłanek procesowych.

4. OKOLICZNOŚCI PODLEGAJĄCE UWZGLĘDNIENIU Z URZĘDU	
1.	
Zwięźle o powodach uwzględnienia okoliczności	
5. ROZSTRZYGNIĘCIE SĄDU ODWOŁAWCZEGO	
5.1. Utrzymanie w mocy wyroku sądu pierwszej instancji	
1.	Przedmiot utrzymania w mocy
Zwięźle o powodach utrzymania w mocy	
5.2. Zmiana wyroku sądu pierwszej instancji	
1.	Przedmiot i zakres zmiany
Zwięźle o powodach zmiany	

5.3. Uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji	
5.3.1. Przyczyna, zakres i podstawa prawna uchylenia	

1.1.		# art. 439 k.p.k.
Zwiężle o powodach uchylenia		
2.1.	Konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości	# art. 437 § 2 k.p.k.
Zwiężle o powodach uchylenia		
3.1.	Konieczność umorzenia postępowania	# art. 437 § 2 k.p.k.
Zwiężle o powodach uchylenia i umorzenia ze wskazaniem szczególnej podstawy prawnej umorzenia		
Sąd Okręgowy po wnikliwym zbadaniu sprawy stwierdził, że ocena społecznej szkodliwości czynu dokonana przez Sąd I instancji nie była trafna i wszystkie okoliczności sprawy przemawiały za uznaniem, że zachowanie M. Z. charakteryzowało się znikomym stopniem społecznej szkodliwości. Takie ustalenie spowodowało, że w przedmiotowej sprawie zaistniała negatywna przesłanka procesowa uregulowana w art. 17 § 1 pkt 3 kk w zw. z art. 1 § 2 kk warunkująca konieczność uchylenia zaskarżonego orzeczenia i umorzenia postępowania.		
4.1.		# art. 454 § 1 k.p.k.
Zwiężle o powodach uchylenia		

5.3.2. Zapatrywania prawne i wskazania co do dalszego postępowania	
5.4. Inne rozstrzygnięcia zawarte w wyroku	
Punkt rozstrzygnięcia z wyroku	Przytoczyć okoliczności
6. Koszty Procesu	

Punkt rozstrzygnięcia z wyroku	Przytoczyć okoliczności
2.	<p>Zgodnie z art. 632 pkt 2 kpk jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, w razie uniewinnienia oskarżonego lub umorzenia postępowania koszty procesu ponosi w sprawach z oskarżenia publicznego – Skarb Państwa, z wyjątkiem należności z tytułu udziału adwokata lub radcy prawnego w charakterze pełnomocnika pokrzywdzonego, oskarżyciela posiłkowego lub innej osoby. Na podstawie art. 634 kpk przytoczona regulacja znajduje również zastosowanie w postępowaniu odwoławczym.</p> <p>Mając na względzie przytoczone przepisy oraz fakt, że w wyniku postępowania odwoławczego doszło do uchylecia zaskarżonego orzeczenia i umorzenia postępowania karnego, Sąd Okręgowy kosztami procesu obciążył Skarb Państwa, za wyjątkiem kosztów obrony, które w oparciu o art. 632a § 1 kpk ponosi oskarżony. Zdaniem Sądu Okręgowego zasady słuszności wymagały sięgnięcia po tą regulację procesową, która pozwala sądowi w wyjątkowych przypadkach, w sytuacji uniewinnienia czy umorzenia postępowania, obciążenie oskarżonego kosztami procesu w całości albo w części. Dlatego też w części, tj. w zakresie kosztów obrońcy z wyboru, te koszty ponosi podsądny we własnym zakresie.</p>

7. PODPIS

Hanna Bartkowiak